Pokračujeme o výukových cílech

HH PS CŽV_ 20

Výukový cíl

Výukový cíl = to, co si mají z výuky žáci „odnést“ (nikoli to, co chce učitel „odučit“).

Představa o plánovaných kvalitativních i kvantitativních změnách v učení a rozvoji jednotlivých žáků, kterých má být dosaženo ve stanoveném čase v procesu výuky (Kalhous, Obst, 2002).

Usměrňuje výuku a zvyšuje motivaci žáků k učení (Skalková, 1999).

CÍL *má být formulován „v jazyce žákova výkonu“ – „co má žák umět udělat“.*

Měl by vymezovat, které vědomosti musí žáci získat, které dovednosti a schopnosti se budou současně rozvíjet a v jakém smyslu se bude formovat žákova osobnost.

Proč se žáci vlastně chtějí učit (Geoffrey Petty, 2002)

- **Věci, které se učím, se mi hodí** (využití učiva v praktickém každodenním životě, smysl – lépe se učí).
- **Kvalifikace, kterou studiem získám, se mi hodí** – viz výše; žákovi plynou z učiva nějaké výhody, tzn. osvojení určitých znalostí a dovedností, které vedou k získání kvalifikace, jeho *motivace k učení roste*.
- Při učení jsou obvykle **dobré výsle**dky, úspěch **zvyšuje sebevědomí**, **motivovanost žáka**.
- **Když se budu dobře učit, vyvolá to příznivý ohlas mého učitele nebo mých spolužáků**.

- **(aKdyž se nebudu učit, bude to mít nepříjemné** dosti bezprostřední) **důsledky** –negativní hodnocení, tresty, učí se**,** protože **„musí“.**
- **Věci, které se učím, jsou zajímavé a vzbuzují moji zvídavost**
- **Zjišťuji, že vyučování je zábavné -** přizpůsobit výuku žákům, ozvláštnit.

Žák si nevěří, očekává, že nedosáhne uspokojivých výsledků;

je přesvědčen, že není schopen si osvojit některý předmět.

že probírané učivo nebude v běžném životě potřebovat, že není důležité.

je vysoce emočně labilní či trpí nízkou frustrační tolerancí.

Má neodpovídající aspirační úroveň žáka (vysoká × nízká).

Požadavky na formulaci výukového cíle

- **přiměřený** (věku a možnostem žáků),
- **kontrolovatelný** (vyjádřený jako pozorovatelná činnost žáka, užití tzv. **aktivních sloves** – viz Bloomova taxonomie cílů aj.),
- **konzistentní** (prostupný – nižší cíle směřují k dosažení vyšších a naopak),
- **jednoznačný –** formulace cíle by neměla připouštět různé interpretace.

Formulace cíle

- Žák vyjmenuje tři stěžejní díla Karla Čapka.
- Představit žákům výčet nepravidelných sloves.
- Žák samostatně analyzuje rétorické figury v básni Máj.
- Žák vysvětlí příčiny, které vedly k zahájení první světové války.
- Žák si zapamatuje co nejvíce slovíček z učebnice.
- Žák umí hovořit o tématu „moje rodina“ v německém jazyce.

Struktura cílů v doménách

- **Kognitivní – intelektuální:** znalosti, vědomosti.
- **Psychomotorická**: dovednosti – schopnosti + smyslové učení.
- **Afektivní – výchovná**: projevy emocionálního chování-city, postoje, preference, potřeby, zájmy, hodnoty, osobnostní rozvoj.
- **Sociální:** komunikace, spolupráce.

Náročnost výukových cílů

- **Bloomova taxonomie** – kognitivní náročnost

(zapamatování – pochopení – aplikace – analýza – hodnocení - tvořivost).

- **H. Dave –** psychomotorická doména (dovednosti)

(nápodoba – cvičení – zpřesňování – koordinace – automatizace).

- **Kratwohl** a kol. – afektivní doména (vnímání – reakce – ocenění – organizování – zvnitřnění).

Bloomova taxonomie

- **Zapamatování**
  - Kategorizace (definovat, identifikovat, vytvořit seznam, vyjmenovat, opakovat, vzpomenout si, rozpoznat, zapsat, spojit, zopakovat, podtrhnout, zvýraznit)
- **Porozumění**
  - překlad z jednoho jazyka do druhého, převod z jedné formy komunikace do druhé, jednoduchá interpretace, extrapolace (vybrat, uvést příklad, předvést, popsat, určit, rozlišovat, vysvětlit, vyjádřit, říci vlastními slovy, vybrat, přeformulovat, sdělit, přeložit, simulovat, vypočítat, zkontrolovat, změřit)

- **Hodnocení**
  - posouzení materiálů, podkladů, metod a technik z hlediska účelu podle kritérií, která jsou dána nebo která si žák sám navrhne (kritizovat, obhájit, ocenit, posoudit, podpořit názory, oponovat, prověřit srovnat s normou, vybrat, uvést klady a zápory, zdůvodnit, zhodnotit)
- **Analýza**
  - rozbor komplexní informace (systému, procesu) na prvky a části, stanovení hierarchie prvku, princip jejich organizace, vztahů a interakce mezi prvky (analyzovat, provést rozbor, najít vztah, porovnat, shrnout, dát do souvislostí, seřadit do logických posloupností, identifikovat příčiny a následky, kategorizovat, diskutovat, klasifikovat, kombinovat, odhadnout, odvodit, zpochybnit, vyřešit, diagnostikovat)

- **Aplikace**
  - použití abstrakcí a zobecnění (teorie, zákony, principy, pravidla, metody, techniky, postupy, obecné myšlenky v konkrétních situacích) (aplikovat, demonstrovat, interpretovat údaje, načrtnout, zobecnit, uvést vztah mezi, plánovat, použít, prokázat, registrovat, řešit, vyzkoušet, rozlišit, připravit, zaznamenat)

- **Tvorba (+syntéza)**
  - složení prvků a jejich částí do předtím neexistujícího celku (upravit, organizovat, formulovat, reorganizovat, složit, navrhnout, spravovat, řídit, vytvořit systém, zrekonstruovat, předpovědět, navrhnout)

Taxonomie výukových cílů

- **Afektivní oblast -** zájmy, pozornost, estetické cítění, morální a jiné postoje, pocity, názory a hodnoty. Například: **naslouchej, oceň důležitost, vnímej estetickou hodnotu, vnímej morální dilema, získej o něčem povědomí, a podobně.**

- **Psychomotorická sféra -** psychomotorické dovednosti se týkají smyslového vnímání, pohybů a vzájemné koordinace vjemů s pohyby atd. Slovesa jako: **kresli, házej, plachti, svářej,** …

Příklady zadání ke splnění cílů

Zapamatování

- Bez použití poznámek a jiných informačních zdrojů napište, co jste si zapamatovali k těmto pojmům: J. J. Rousseau, J. G. Herder, hnutí Sturm und Drang, žánr balada, preromantická lidová tvorba a báseň Růžička od Goetheho.

Porozumění

- Přečtěte si báseň Růžička od Goetheho a interpretujte ji, o čem báseň vypovídá, co má sdělit. Aplikace

- Podívejte se na nejznámější obraz romantického hrdiny od C. D. Friedricha a vzpomeňte si na to, co už o romantismu víte, a na základě toho charakterizujte romantického hrdinu.

- **Analýza a syntéza**
- Porovnejte originál básně Růžička od Goetheho v němčině s překladem v češtině co do zvukové podoby básně a identifikujte, jak se překlad liší od originálu.
- **Hodnocení**
- Jakým způsobem může šestnáctiletého člověka poškodit pornografie (v souvislosti s textem Markýze de Sade)?
- **Tvorba**
- Napište, jak byste postupovali, kdybyste byli autoři děsivého námětu filmu?

Zařaďte následující cíle do kategorií: kognitivní, afektivní, psychomotorické výukové cíle

A. Žáci dokážou vyjmenovat státy, se kterými sousedí ČR. .....

B. Žáci budou interpretovat obsah básně od Jana Nerudy. .....

D. Žáci uplavou stanovenou vzdálenost v bazénu stylem „motýlek“.....

E. Žáci umí vhodně projevit úctu ke starším osobám. .....

F. Žáci vyrobí lodičku z papíru lodičku. .....

G. Žáci se vhodně chovají při návštěvě muzea. .....

Shrnutí aneb co jsme si uvědomili?

- Učitel **porozumí** do hloubky **učivu**, **cílům**, **strukturám učiva** a vztahům v něm.
- Učitel **transformuje** učivo tak, aby se stalo **srozumitelným i pro žáky**.

Didaktické zpracování učebního obsahu učitelem

- co učitel považuje za **zásadní,** co zdůrazňuje,
- které **pojmy vysvětluje,** na které **navazuje**, co **opakuje**,
- zda a jak vede žáky k **samostatnost**i a **myšlení**,
- jak odlišuje **základní učivo** od méně podstatného,
- jak **diferencuje** náročnost učiva pro skupiny žáků s různou výkonovou úrovní).

Struktura učiva, logičnost, návaznost

- učivo je prezentováno v učebnici nebo učitelem **strukturovaně**,
- **přehledně, systémově**,
- **vyvozuje** učitel **sám** nebo **se žáky**, souvislosti, důsledky a vztahy.

Typ učební látky

- její **formativnost**,
- **náročnost** na paměť - vede učivo k rozvoji myšlenkových operací,
- provokuje zvídavost,
- jaké je **množství osvojovaných poj**mů,
- je možno si je zapamatovat **v hodině**, bude nutná **domácí příprava**.

Přehlednost záznamu probíraného učiva

jaký je záznam na tabuli,

jaký je v sešitech žáků;

je záznam ve formě tabulky, grafu, nákresu

Možnost vzniku mezipředmětových vazeb

souvisí prezentované učivo s jiným vyučovacím předmětem,

opírá se učitel o vědomosti žáků získané v jiných předmětech.

Motivační hodnota učiva

je prezentované učivo zajímavé, atraktivní,

nezajímavé, čím je zajímavé, co v něm by mohlo být zajímavé a za jakých okolností.

Vyučování jako didaktická transformace aneb cyklus pedagogického uvažování a jednání (L. S. Shulman, 1987, s. 12–17; cit. podle Janík, 2009, s. 181)

1. **Porozumění – učitel rozumí učivu (cílům, strukturám a vztahům uvnitř předmětu i mimo).**
2. **Transformace – učitel transformuje učivo tak, aby se stalo srozumitelným i pro žáky. Zahrnuje několik kroků:**

a) **Příprava – kritická analýza a interpretace učiva, strukturování a rozfázování učiva s ohledem na cíle výuky.**

b) **Reprezentace – úvahy o užité formě reprezentace učiva (analogie, metafory, příklady, demonstrace, vysvětlení atd.).**

c) **Výběr – zpracování reprezentací učiva do forem a metod výuky; výběr postupů organizování a řízení výuky.**

d) **Přizpůsobení učiva žákům – zohlednění učebních obtíží a představ žáků o učivu (prekoncepce, miskoncepce), zohlednění jazyka, kultury a motivace, pohlaví, věku, schopností, zájmu, sebepojetí žáků atp.; úprava a diferenciace s ohledem na jednotlivce.**

3. Vlastní vyučování (vyučovací aktivity + zvládání třídního managementu – řízení výuky)

- prezentování a vysvětlování učiva,
- kontroly domácích úkolů,
- rozvoj interakce se žáky pomocí otázek, dotazování a poskytování odpovědí,
- řízení diskuzí,
- udělování pochval a trestů,

- organizování skupinové práce,
- kázeňská opatření,
- využívání humoru, experimentování atp.

4. Hodnocení

- průběžné zjišťování žákova porozumění
- ověřování žákova porozumění na konci vyučovací hodiny.
- Hodnocení jeho učitele jednání v hodině a jak pracoval s učivem.

5. Reflexe –ohlédnutí za vyučováním a učením, založené na kritické analýze učitelova jednání a chování třídy. Umožňuje učiteli poučení ze získaných zkušeností.

6. Nové porozumění – získávání nového porozumění cílům při práci s určitým učivem, rozumí strukturám učiva, žákům i sobě samému. Experimentální učení sebe sama a „aha-zážitky“ vytváří nové porozumění, s nímž vstupuje do dalšího vyučování.

Kvalita výuky: kvalita vyučování a učení

- Kvalita výuky je závazkem každého učitele – profesionála.
- Nelze ji zcela popsat výčtem charakteristik „aby byla výuka kvalitní, má být jasná, strukturovaná, aktivizující apod“, je třeba specifikovat, čeho se mají týkat.
- Výzkumy (viz Janík et al., 2013 – kap. 1 a 4) poukazují na **čtyři komponenty/charakteristiky** zakládající kvalitu výuky:
  - **Organizace a řízení třídy**: využití času, přiměřené tempo, strukturovanost,
  - **Zprostředkování cílů a obsahů**: jasnost, strukturovanost, soudržnost,
  - **Učební úlohy**: kognitivní aktivizace,
  - **Podpůrné učební klima**: konstruktivní práce s chybou, adaptivita výukových postupů.

Od začátku studia k závěrečným zkouškám

- **Základní škola/střední škola ve vzdělávacím systému** (dle klasifikace ISCED). Funkce školy v současné společnosti. Proměna školy v souvislosti s proměnou kurikula a společnosti.
- **Cíle základního / středního vzdělávání** v rámcových vzdělávacích programech a jejich aplikace ve školních vzdělávacích programech. Taxonomie výukových cílů. Využití výukových cílů k řízení výuky
- **Plánování výuky** (ŠVP jako východisko pro projektování výuky), časový tematický plán a příprava na výukovou jednotku. Výukové cíle, vzdělávací obsah, jeho koncipování, didaktická analýza učiva, tvorba učebních úloh.

Hodně zdaru ve studiu
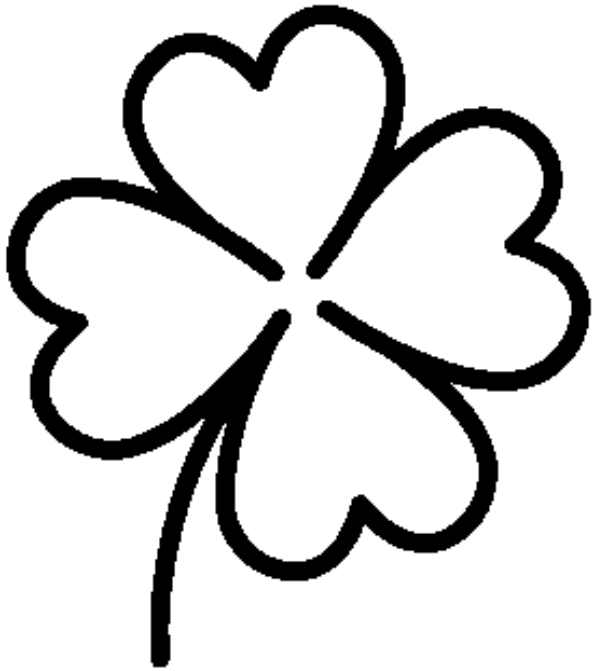
Společně to zvládneme.